

Læreplan 2013

**Skovbørnehaven
Skovtrolden**

Forord

Læreplanen for KFUM's skovbørnehave er udarbejdet af personalet og bestyrelsen. Målgruppen er personale og bestyrelse i Skovtrolden og Århus Kommune. Forældrene er velkomne til at læse læreplanen.

Formålet med planen er at synliggøre dagligdagen, vore overvejelser og hvilket børnesyn, der ligger til grund for vores pædagogik. Herudover opfylder den også lovkravet om udarbejdelse af pædagogiske læreplaner.

Vi ser arbejdet med læreplanen som et instrument til faglig afklaring og dermed faglig udvikling. Refleksionen over vores dagligdag i børnehaven, giver os sikkerhed og styrke i det daglige samarbejde, fordi diskussionerne afklarer nogle fælles synspunkter. Planen skal bruges som internt styringsredskab, gør vi det, vi har bestemt, vi vil?

Indholdsfortegnelse

Forord.....	2
Indholdsfortegnelse	3
1. Fakta om institutionen.....	4
Dagens forløb	4
2. Værdier.....	5
3. Skovtroldens lærings- og udviklingsforståelse.....	6
A. Krop og bevægelse.....	9
B. Natur og naturfænomener	111
C. Barnets alsidige, personlige og sociale udvikling.....	133
D. Sprog.....	15
E. Kulturelle udtryksformer og værdier	17
5. Dokumentation og evaluering	18
6. Principper og værdier i samarbejdet med forældre og bestyrelse.....	19
7. Ledelse	200
8. Personalesamarbejde.....	211
9. Samarbejdspartnere.....	222
12. Bilag.....	233

1. Fakta om dagtilbuddet

KFUM's skovbørnehave Skovtrolden
Klostergade 37,
8000 Århus C
Tlf.: 87 13 81 24 opsamlingslokaler og kontor
Tlf.: 87 13 81 23 skovhytten
Mail adresse: tovra@aarhus.dk

Skovbørnehaven blev oprettet i 1996 på initiativ fra personale og bestyrelse i det tidligere KFUM's fritidshjem, som havde til huse i Skovtroldens nuværende opsamlingslokaler.

Skovtroldens skovhytte ligger i Marselisborg skov syd for Århus på adressen Ørneredevej 30, 8200 Højbjerg. Børnehaven har opsamlingslokaler i Klostergade 37.

Børnehaven er normeret til 40 børn, der er delt i 2 grupper: Tudser og Muldvarper. Skovtrolden har ansat 1 leder og 1 stedfortræder, på henholdsvis 37 og 29 timer, 3 pædagoger med ca. 30 timers ansættelse, 2 pædagog- medhjælpere på henholdsvis 37 og 34 timer

Dagens forløb

Børnehaven åbner kl. 6.30. Der bliver serveret morgenmad for de fremmødte børn mellem kl. 7 og 7:45. Børnene leger i stuerne og i hopperummet, indtil vi bliver afhentet af bussen kl. 9.

Inden afgang rydder vi op, derefter tager børnene overtøj og rygsække på og samles på stuerne. Vi går gruppevis til bussen.

Når bussen ankommer til Hørhaven, deler vi os som oftest i mindre grupper og tager på ture ud i terrænet. Vi har vores faste baser rundt om i skoven og ved stranden. Det er udvalgte steder, hvor børn og voksne specielt godt kan lide at være, og hvor der er inspirerende og udfordrende legemuligheder. De voksne kan have planlagt en aktivitet, f.eks. at lave bål og stege pølser eller rappelling på skrænterne. Ellers følger de voksne børnenes egne initiativer eller spontant opståede muligheder for aktiviteter.

Ved middagstid samler vi børnene og spiser vores madpakker i fællesskab. Det giver ro og hyggeligt samvær og opfordrer til samtale mellem børn og voksne.

Senest kl. 13.00 er alle samlet ved hytten og personalet skiftes til at afholde pauser fra kl. 13-14.

Derefter ringer vi med klokken og alle rydder op.

Efter oprydningen pakker børnene deres rygsække og samles gruppevis ved de 2 samlingssteder tæt på hytten.

Her sluttet dagen af, og børnene får serveret eftermiddagsmad, som forældrene på skift medbringer til alle 40 børn. Der er mulighed for, at børnene kan fortælle om en oplevelse eller andet, at vi synger en sang, at de voksne fortæller en historie eller giver en fælles besked. Samlingen er et trygt og godt sted for børnene at øve sig i at udtrykke sig i et større forum, lære at lytte og modtage en kollektiv besked. Den daglige samling er med til at opbygge følelsen af fællesskab.

Herefter går det hjemad til Klostergade, hvor nogle af børnene bliver hentet ved bussen. De øvrige børn går op i opsamlingslokalerne.

Da børnene har været meget aktive i skoven, synes vi det er vigtigt, at de voksne sætter rammerne for en rolig eftermiddag ved at tilbyde mere stillesiddende aktiviteter, højtlesning, leg og samvær.

Om eftermiddagen er der mulighed for at snakke med forældrene om børnenes dag i skoven, inden børnehaven lukker kl. 17. (16.30 om fredagen)

Børnene er delt i 2 grupper, Tudser og Muldvarpe.

Formålet er, at alle børn og voksne har et primært tilhørsforhold til en bestemt gruppe. Dette skaber en usynlig ramme, som giver tryghed i hverdagen, specielt for de små nye og deres forældre. Forældre og personale skal primært forholde sig til deres egen gruppe, og dette giver personalet et bedre overblik over børnene, og forældrene færre voksne at forholde sig til.

2. Værdier

Overordnet værdiramme

Den overordnede værdiramme (eller værdigrundlag) for Skovtroldens pædagogiske arbejde er fastsat i formålsbestemmelsen vedrørende dagtilbud i Lov om Social Service. Værdierne her er: omsorg, udvikling og medansvar.

Dernæst har byrådet vedtaget 3 grundværdier for Århus Kommune og dermed for alle ansatte i Børn og Unge-afdelingen. Disse værdier er troværdighed, respekt og engagement.

I forlængelse af værdigrundlaget, der er fastsat af Folketinget og byrådet har Børn og Unge-afdelingen valgt tre leveregler som skal være synlige i praksis. Disse er: `Frihed til ansvar`, `Mod til handling` og `Fokus på mulighederne`.

Skovtrolden formulerer og udtrykker værdisættene på følgende måde:

Børnehavens overordnede mål og værdier er, - i samarbejde med forældrene -, at tilgodese, at det enkelte barn oplever mening og livskvalitet i børnehaven. Dagligdagen foregår i tæt kontakt med naturen, og samværet er baseret på demokratiske værdier.

Uddybning af værdierne: omsorg, nærvær og respekt.

Børnene lever en stor del af deres liv i børnehaven. Derfor skal de her dagligt opleve tryghed, nærvær og glæde. Det skal være dejligt at gå i børnehaven, så børnene leger og laver aktiviteter, de kan lide. Børnene skal have det spændende og lærerigt med hinanden og med de voksne. Der skal være en balance mellem at understøtte det enkelte barns individualitet og selvstændighed og opøvelsen af evnen til at indgå i forpligtende fællesskaber. Atmosfæren i børnehaven skal være positiv, varm og anerkendende.

Personalet er rollemodeller og gennem dets handlinger, adfærd og sprog, kommer værdierne omsorg, nærvær og respekt til udtryk.

Barnet skal altid føle sig velkommen i børnehaven og mærke, at det gør en forskel, at netop det kommer. Den voksne giver det enkelte barn opmærksomhed og udviser kærlig og omsorgsfuld adfærd. Den voksne viser interesse for at lære alle børn at kende og tager initiativer til kontakt med det enkelte barn. Den voksne er glad og åben overfor det, barnet fortæller. Den voksne skal give sig tid til at lytte til det, barnet fortæller, så barnet føler, at det bliver taget alvorligt og forstået. Barnet har fysisk kontakt med den voksne, ved at sidde ved siden af en voksen i bussen, at holde i hånden, og sidde på skødet, at blive krammet, knuset og tumlet med.

Barnet skal kunne få hjælp, når det har brug for det. F.eks. ved at de voksne placerer sig forskellige steder i området.

Den voksne viser empati ved f.eks. at trøste, når barnet har slået sig, og holde om barnet, når det f.eks. savner en hjemmefra og udviser forståelse for, hvad barnets egentlige hensigter er. De voksne ser på barnets intentioner i de forskellige situationer, - hvad ønsker barnet at udtrykke med den pågældende handling? Eks. drilleri fra et barn kan skyldes, at barnet ønsker at deltage i legen, men har svært ved at skabe kontakten. Vi hjælper barnet til at spørge direkte.

De voksne ser på barnets ressourcer og på, hvor udviklingsmulighederne ligger. Der er fokus på, hvad barnet kan og gerne vil, og ikke på det, som barnet har svært ved.

De voksne støtter og guider barnet i stedet for at skælde ud.

3. Skovtoldens lærings- og udviklingsforståelse

Lærings- og udviklingsbegrebet er vokset sammen. Læringsbegrebet er knyttet til det at skabe mening og betydning for barnet, og læring og selvdannelse er indbyrdes forbundne. En betydningsdannelse, hvor såvel børn som voksne påvirker det enkelte barn. Vi ønsker, at skovbørnehavebarnet i samværet med de voksne og de øvrige børn udvikler noget, der dels højner barnets erkendelse af sig selv og omverdenen, og dels noget der vil være til gavn hele livet. Dette samvær er baseret på demokratiske værdier (se afsnittet ang. Skovtoldens overordnede målsætning).

Vi mener, at barnets læring ikke sker isoleret, men i relation til andre mennesker. Læringsmiljøet i institutionen ses i sammenhæng med, at barnet også påvirkes fra andre miljøer, herunder eksempelvis fra bedsteforældre og familie i øvrigt. Men da børnehavebarnet opholder sig i børnehaven i en meget stor del af dets vågne tid, er læringen i børnehaven vigtig. Vi opfatter dannelsesprocessen og læringen i børnehaven, som en del af en dynamisk bevægelse i et livslangt tidsperspektiv.

Grundlaget for læring og selvets dannelse er, at der foregår en optimal frustration. Udtrykket er hentet fra Kohut og er desuden centralt i spændfeltet mellem empati og frustration i zonen for nærmeste udvikling. Typisk oplever vi, at dette foregår i flow. Flow er en tilstand, hvor f.eks. børn og voksne er involverede, koncentrerede og fokuserede. Her er basis for læring. Flow kan eksempelvis opstå i en samtale, en oplevelse eller aktivitet (eks. en fange og tagfat leg i skoven, som røvere og soldater, - en deep play oplevelse, der fordrer et dybt engagement hos den udøvende).

Læring kan både ske direkte og indirekte, men indbefatter, at man er aktiv. Indirekte social læring er f.eks., når et barn observerer, hvordan et andet barn bliver rost eller irettesat for en bestemt adfærd. Det observerende barn forestiller sig via refleksion at være i en lignende situation. Ønsker barnet selv at blive rost, kan det begynde at efterligne den adfærd, det andet barn blev rost for. Hvornår læringen præcis indtræffer, er uvis. Dog definerer vi det der læres, som noget nyt og relativt varigt, f.eks. kompetenceændringer.

Pædagogens rolle i forhold til læring

Vi mener, at læring skal ses i dobbeltperspektiverne:

1. Læringen i nuet og læringen på langt sigt.
2. Hensynet til den enkelte og hensynet til gruppen.

1. Læringen i nuet og læringen på langt sigt.

At pædagogen er opmærksom på det enkelte barns forudsætninger, interesser, egne behov og rettigheder.

Eks: 3-årige Per springer ind i midten af rundkredsen, når der bliver spillet på tromme.

Pædagogen har kendskab til de forventninger og krav, som barnet senere vil møde i sin opvækst.

Eks: Per skal i skolen kunne sidde i længere tid koncentreret og desuden være i stand til at tilsidesætte umiddelbare behov.

2. Hensynet til den enkelte og hensynet til gruppen.

At pædagogen tager hensyn til det enkelte barn som unikt og individuelt.

Eks: "Se Per, han hopper på et ben nu".

At pædagogen tager hensyn til gruppen, for at barnet skal lære at begå sig i forskellige sammenhænge, samt følge sociale spilleregler og normer.

Eks: "Per nu skal du sætte dig ned, så der bliver plads i midten af rundkredsen, og vi kan se Camilla danse. Hun vil nemlig også gerne vise os, hvad hun kan".

Vi mener ikke, man kan proppe viden og læring direkte ind i barnet. Derimod er det vigtigt at mødes, mellem barnets mål og interesser og pædagogens mål og interesser, ved hjælp af sagen, det man er fælles om. I den forbindelse finder vi, at barnet er aktør og medskabere. Pædagogen skal på den ene side være nysgerrig på, hvad barnet har af intentioner, og hvad det er optaget af, altså det udadrettede. På den anden side bør pædagogen også være opmærksom på barnets integritet. Det vil sige der, hvor barnet giver udtryk for at afgrænse sig.

En vigtig pædagogisk opgave ligger i at støtte og anerkende. For anerkendelsen giver ofte barnet en fornemmelse af at føle sig mødt og forstået, og kan derfor være en støtte i en læreproces. Men det gælder også om at være i stand til, som pædagog at vejlede og udfordre afstemt med barnets forudsætninger (se ovenstående eksempel). Kort sagt at være *medspillende modspiller som pædagog*.

Hverdagen i Skovtrolden veksler mellem planlagte og spontane aktiviteter. I begge former er der læringsrum. Vi arrangerer planlagte ture til skrænterne, der appellerer til, at børnene klatrer/leger og bruger deres grovmotorik.

Men, der kan også opstå læring ved børnenes spontane, umiddelbare nysgerrighed og opdagelsesglæde. Når et barn udbryder: "Har en regnorm øjne?" Vi mener, at pædagogen har en vigtig opgave i at skabe et læringsmiljø/rum i nuet, hvor børnene og den voksnes opmærksomhed rettes mod det samme. Det indbefatter, at pædagogen i det pædagogiske arbejde er bevidst og aktiv i sin formidling til barnet. - Et læringsmiljø hvor pædagogen forsøger at holde fokus og barnets opmærksomhed fanget på noget bestemt.

Et læringsmiljø, der støtter og udfordrer barnets læring, indeholder flg. fem faser:

1. **Tiltrække opmærksomhed.** Pædagogen siger f.eks.: "Kom herhen, så vil jeg vise dig noget spændende".
2. **Henlede opmærksomhed.** Pædagogen siger f.eks.: "Her er en regnorm", mens han peger på regnormen.
3. **Skabe rum.** Pædagogen fortæller f.eks.: "Jens spørger om en regnorm har øjne - det må vi hellere undersøge".
4. **Holde rum.** Pædagogen fortæller f.eks. eksakt viden vedrørende regnormen. Noget som man måske ikke umiddelbart kan se.
5. **Bryde rum.** Pædagogen siger f.eks. til slut. "Nå, så nu skal vi alle sammen videre.

I andre situationer er pædagogens rolle at bakke barnet op i det, det allerede er godt i gang med. F.eks. at holde rebet, når barnet klatrer op.

Sammenfattende kan man sige, at pædagogen skal kunne skifte position i læringsrummet. Nogle gange skal vi gå foran og vise strategier eller muligheder, andre gange skal vi gå ved siden af og dele oplevelsen, være nærværende, undersøgende, nysgerrige sammen med barnet, og andre gange skal vi bare gå bagved og bakke op, hvis det er nødvendigt.

Børns leg som læringsrum

Et læringsrum som også prioriteres i børnehaven er, at den voksne skaber tid og plads til, at børnene indbyrdes har mulighed for at lege sammen.

De voksne giver det enkelte barn mulighed for at forvalte sig selv, og gennem legen får barnet mulighed for at udvikle sin selvfølelse koblet parallelt med udviklingen af social forståelse. For udvikling af selvet forudsætter sociale samspil, hvilket bl.a. ses i tæt sammenhæng med at lære at sætte sig ind i "den andens" følelsesmæssige oplevelse og således være i stand til "affektiv afstemning". Her er leg med jævnaldrende betydningsfuld. For den andens perspektiv gribes lettere, når den anden på visse felter ligner en selv. Derfor har pædagogerne et ansvar og en opgave i hurtigt, når barnet starter i børnehaven, at få etableret rummelige læringsmiljøer via leg. Barnet skal hjælpes i dets leg, socialisering og samliv med de øvrige børn for at modvirke, at barnet senere bliver isoleret og ensomt i forhold til børnegruppen.

I legen udvikles barnets selvfølelse, hvorved det bliver i stand til at give udtryk for egne følelser, behov og interesser. Det er en måde at lære sig selv at kende på. Børnenes leg og fysiske aktiviteter afspejler deres dominerende måde at trives og lære på, og det er det enkelte barns viden og kunnen i form af opfindsomhed, samt evnen til at analysere og konstruere, der udvikles gennem legen. Desuden lærer barnet et risikoberedskab, d.v.s. en portion kvalificeret vovemod til at kaste sig ud i opgaver, der ligger på grænsen af det, det allerede kan. Legen er jo netop leg, hvilket giver frihed til at turde forsøge sig med det, som er svært eller nyt.

Alt hvad der læres, læres gennem gentagelser. Det er derfor af essentiel betydning, at børnene får mulighed for f.eks. at klatre igen og igen, for at bevægelserne koordineres, fysikken styrkes og sikkerheden fremover forbliver en del af barnet.

I legen øver barnet sig på at tilegne sociale og samfundsmæssige normer. Det debatteres i gruppen, hvordan f.eks. en mor, far, læge eller politibetjent er. I den forbindelse øver barnet sig på regler og moral for ordentlig samvær. Man kan ikke gøre hvad som helst, når man leger. Når et barn f.eks. 3 gange har sagt "du ramte mig ikke" i en røver- og soldaterleg, vurderes dette som umoralsk/snyd, og brud på uskrevne legeregler.

I legen orienterer barnet sig mod bestemte idealer og mål. Store temaer som krig og død, glæde og sorg behandles i legen. Der er de gode og de onde, dem det er synd for osv.

Endvidere øver barnet sig på at kunne "byde sig til" og "sige fra" på behørig vis. For at kunne være en spændende legepartner, må man være i stand til at indordne sig andres interesser og sige fra, hvis andre fylder for meget. F.eks.: "Jeg vil ikke være med, hvis du hele tiden skal..."
Og sidst, men ikke mindst træner barnet i legen at skifte mellem at tænke konkret, abstrakt og symbolsk. - Noget som er en vigtig forudsætning for senere at kunne læse.

A. Krop og bevægelse

MÅLENE er, at

1. Barnet skal opleve bevægelsesglæde.
2. Barnet skal videreudvikle kroppens motoriske funktioner og færdigheder.
3. Barnets sanser skal stimuleres.
4. Barnets fysiske sundhed skal styrkes.
5. Barnet skal have forståelse for egen krop og kropslighed, - og for andres.
6. Barnets empatiske evne skal øges gennem forståelse af den kropslige kommunikation.

1. Barnet skal opleve bevægelsesglæde.

Vi skal understøtte barnets naturlige bevægelsesglæde. Børnehavebarnet lærer gennem kroppen og udvikler sig gennem sin krop. Kroppens funktioner og færdigheder er med til at skabe nye handlemuligheder og udvide barnets motivation for at lære nyt. Glæden ved at bevæge sig er værdifuld for barnet her og nu, og da sunde vaner dannes tidligt i barndommen, er det også betydningsfuldt senere i livet. Udelivet i Skovtrolden giver barnet mulighed for leg og bevægelse i udfordrende, spændende og forskelligartet terræn og beplantning. F.eks. tæt granskov, åben bøgeskov, tæt underskov, kløfter, vandløb, kuperet og bakket terræn. Naturen indbyder og udfordrer barnet til leg. Ukendte steder skal undersøges og udforskes rent motorisk. Skovens størrelse, ro og fred giver barnet mulighed for at lege uforstyrret. Når barnet leger og fortæller, lever det sig kropsligt ind i handlingen, så der er overensstemmelse mellem historiens indhold og barnets bevægelser. (Se temaet om sproglige kompetencer).

2. Barnet skal videreudvikle kroppens motoriske funktioner og færdigheder.

Gang, løb, spring, hop og kast er bevægelselementer, som er naturlige bestanddele i en helt almindelig dag i skoven. Kroppens funktioner og færdigheder videreudvikles gennem leg og planlagte aktiviteter. F.eks. ved at gå på en træstamme opøves balanceevnen og koordinationen, kravle i træer handler om styrke, smidighed, koordination og mod, at kravle på de høje skrænter forudsætter en god motorik, koordination, udholdenhed og styrke. I fodbold opøves barnets boldbeherskelse og timing. (Se i øvrigt punkt 3.)

Alt læres gennem gentagelser. Det er derfor af essentiel betydning, at børnene får mulighed for eksempelvis at klatre igen og igen, så bevægelserne koordineres, fysikken styrkes og den motoriske sikkerhed bliver en integreret del af barnet.

Finmotorikken trænes f.eks. ved at samle sten og bær, og ved at snitte med dolk.

Barnet øver sin grov- og finmotorik hver dag, når det tager tøj af og tøj på. F.eks. ved at lyne en lynlås, tage rygsækken af og på, spænde stropperne på rygsækken og spænde selen i bussen.

Børnene må gerne medbringe legetøj i børnehaven. Herved kommer børnene til at lege med legetøj, som de er meget optagede af lige i øjeblikket. Når børn er motiverede, er det medvirkende til at, de kan klare større udfordringer, f.eks. "Bayblade", legetøj som teknisk er vanskelig at beherske og koordinere.

3. Barnets sanser skal stimuleres.

I naturen bliver barnet dagligt sansestimuleret. Kroppens evne til bearbejdning af sanseinformationerne - sanseintegration - har betydning for barnets mulighed for at bruge kroppen hensigtsmæssigt og effektivt, i de situationer som barnet befinder sig i.

Ved at pædagogen forholder sig aktiv og undersøgende til naturen sammen med barnet, skærpes barnets opmærksomhed og sansestimulation. F.eks. hvordan lugter tang, hvordan er det at røre ved, hvilken farve har det, kan det lave lyd, hvordan smager det. Sanserne kan inddrages i forhold til alle fænomener:

Følesansen, den taktile sans: at mærke solen varme, jordens kulde, vinden lune eller bide (skiftende årstider), er pinden glat eller ru, mærke brændenælden brænde på fingrene og springbalsaminens frøkapsler springe i fingrene, torne stikke. (Berørings-, smerte- og temperatursans).

Vestipulærsansen, labryrintsansen: rulle, trille, vippe, hoppe, svinge i tove, gyng og klatre i træer.

Muskel-ledsansen, den kinæstetiske sans: gennem gentagelse af bevægelser opøves kroppens fornemmelse for afstemning af muskler/led i forhold til handling, kropsfornemmelse og kropsbevidsthed.

Synssansen: farver, former. Hvor gammel er et træ? Synssansen bruges til at tælle årringe i træet. De små dyr undersøges og beskrives. Blomster til blomsterbuketten udvælges.

Høresansen: lægge mærke til fuglenes sang, kan vi høre forskel, lægge mærke til lyde i vandet, i træerne, hvem er det, der laver lyd?

Lugtesansen: lægge mærke til dufte. Er der blomster der dufter meget, hvordan lugter skovbunden om efteråret, når vi slås i bladene, - hvordan lugter bålet, der ryger?

Smagssansen: smage på bær, nødder og urter i skoven og italesætte smagsoplevelsen.

4. Barnets fysiske sundhed skal styrkes.

De rammer skoven giver, og de aktiviteter vi igangsætter, betyder, at barnet har en aktiv livsstil og det giver mulighed for sunde vaner fremover. At klare dagligdagens strabadser fordrer en sund og nærende madpakke. Rutiner omkring toiletbesøg og håndhygiejne er vigtige for sundheden.

5. Barnet skal have forståelse for egen krop og kropslighed, - og for andres.

Gennem legen får barnet en forståelse af egen og andres krop og kropslighed. Det erfarer egen kropslig styrke og konsekvenser af egen kropslig virksomhed.

Leg

i hopperummet i Klostergade kræver, at børnene tager hensyn til hinanden, og opøver deres fornemmelse for fysisk at afstemme deres handlinger efter de øvrige børn, så legen ikke ødelægges. F.eks. at kunne skubbe "tilpas" i en leg, bevæge sig i rummet uden at løbe ind i andre og at reagere, når legen ikke er sjov mere. Barnet udfordrer sig selv ved at hoppe ned fra ribben, springe langt ud osv. Lignende erfaringer gøres under leg i skoven f.eks. på de væltede træer i "Junglen".

En planlagt aktivitet er musik. (Se temaet om sprog). Her styrkes børnenes fornemmelse for puls og rytme gennem sang, bevægelse og ved brug af instrumenter. At spille i orkester øger opmærksomheden og nødvendigheden af at afstemme egen adfærd i forhold til de andre børn. F.eks. styrken hvormed barnet trommer på trommeskindet. Gennem imitationslege, f.eks. ved at være hinandens spejl, udfordres barnets koordination, balance og nonverbale kommunikation. Ved at lægge mærke til hvad kroppen kan: rulle, hoppe, stå på et ben, være stor, være lille, øges barnets bevidsthed om kroppen.

Kropsfornemmelse og kendskab til kroppens grundlæggende funktioner trænes også i forbindelse med, at barnet skal vaske hænder, pudse næse, tørre mund. Barnet skal lære at sige, når det skal tisse og har brug for hjælp, og ligeledes sige, hvis det har tisset i bukserne. Barnet skal lære at mærke sig selv. Kropsfornemmelsen opøves, når barnet skal lægge mærke til om tøjet sidder, som det skal.

Seksualitet er en naturlig del af børnenes udvikling. Vi respekterer den, på linje med andre dele af børnenes personlighed. Vi griber ind, hvis vi ser, børnene overskrider egne eller andres grænser.

6. Barnets empathiske evne skal øges gennem forståelse af den kropslige kommunikation.

Børn giver gennem kroppen tydeligt udtryk for behov, ønsker og følelser, som ét - bevidst eller ubevidst - budskab til andre. Børnene bruger f.eks. kropsligheden til at afvise andre, udtrykke kærlighed eller ønske om nærvær. Barnets empathiske evne styrkes bl.a. ved at fokusere på andre børns kropslige udtryk på følelser. F.eks. Kan du se på Jens, at han bliver ked af det, når du rykker ham i armen.

Det er også svært for de voksne, blot at iagttage, at et barn f.eks. ikke vasker hænder efter toiletbesøg uden at opfordre barnet til at gøre det.

Vi har alligevel en klar opfattelse af (dog udokumenteret) at børnene oftere vasker hænder i børnehaven. Når de voksne er fokuseret på et område, selvom det blot er at iagttage, sker der ofte en ændret adfærd hos børnene. Denne effekt kan vi også registrere i andre sammenhænge, f.eks. når vi har særlig fokus på et barns trivsel.

Vi kan altså konkludere at vi faktisk er kommet nærmere målet for indsatsen omkring håndhygiejnen, men vi har endnu ikke besluttet dokumentationen og metoden for indsatsen. Vi tager emnet op igen efter sommerferien og beslutter os for en anden måde at arbejde med målet på.

B. Natur og naturfænomener

MÅLENE er, at

1. Barnet skal opleve glæde ved at være i naturen.
2. Barnet skal lege i naturen og udfolde sig fysisk.
3. Barnet skal have sanseoplevelser i naturen.
4. Barnet skal have naturkendskab.

1. Barnet skal opleve glæde ved at være i naturen.

En forudsætning for at børnene kan opleve glæde ved at være i naturen er, at de er klædt hensigtsmæssigt på til at være ude i flere timer. Nye forældre bliver informeret om betydningen af barnets påklædning gennem informationsmateriale inden barnets start i Skovtrolden og ved informationsmødet for nye forældre. Vi arbejder med, at børnene selv lægger mærke til, om de er "helt" påklædte. F.eks. at de har hue på, og at de ved, vanterne er i lommerne.

I skoven går vi ofte til en af vore baser. Baserne er udvalgte steder i skoven eller ved stranden, som på forskellig vis indeholder særlige kvaliteter, som er spændende at vende tilbage til gentagne gange, f.eks. "Vikigestedet" med shelter, bålsted, slynger, huler og krat på et til dels åbent og solrigt område i skoven. Børnehavebørnene har givet baserne navne, og de ved hvilke legemuligheder stederne rummer. For de ældste børn kan det være det uudforskede og det ukendte i skoven, som kan virke udfordrende.

På turene "står verden stille". Der er megen ro og børnene har meget få konflikter. Børnene er engagerede og fordybet i leg eller en voksenigangsat aktivitet.

Personalets glæde ved at være i naturen, nysgerrigheden over fundne ting og engagement i det hele taget smitter af på børnene. Her, såvel som i alle andre forhold, er vi rollemønstre for børnene.

2. Barnet skal lege i naturen og udfolde sig fysisk.

Børnene bruger naturens materialer i legen. Nogle børn bruger umiddelbart skovens materialer i deres leg, andre børn har i højere grad brug for inspiration fra såvel kammerater som fra personalet. I skoven er der en børnekultur, hvor naturens materialer indgår som en naturlig og selvfølgelig del i legen.

I skoven bliver børnelegekulturen overleveret fra de ældre børn til de yngre. F.eks. bruger drengene pinde som sværd, træstubbe bliver til skibe, sten bliver til guldmønter, muldvarpeskud bliver til en rumraket, børnene bygger huler i buske og i krat, suppe laves af bær og mudder, blomsterblade bliver til parfume, sandkager pyntes med blade og pinde, der laves udstillinger på stranden af sten og tang. Børnene bliver inspireret af naturen til at lege, og i legen inspirerer naturen dem. I legen inspirerer børn og voksne hinanden. F.eks. leger børnene arbejdsmænd. Jorden blandes med vand til cement, - blade skovles i trillebøren og flyttes rundt i skoven. Superman og Batman klatrer i træerne. Starwarsslag bliver udkæmpet fra rumbaser, som er træstubbe, klatretræer og buske. Pigerne slæber tæpper ned i skoven og bygger huse mellem træerne. Ved stranden bygger vi dæmninger og laver krabbebo.

De voksne igangsætter lege og aktiviteter F.eks. klatring på skrænter, aktiviteter med reb bundet i træerne, olympiade og pileløb.

Børnene skal lave kreative aktiviteter i naturen. Vi indsamler materialer i skoven og ved stranden, som bruges til: relief lavet af skaller og sten, musikinstrumenter af muslingeskaller, roser og bær trækkes på snor, billeder malet med græs, blomster og jord, collage af tang, dekorationer, udstillinger.

3. Barnet skal have sanseoplevelser i naturen.

Se ad.3. under temaet "Krop og bevægelse".

4. Barnet skal have naturkendskab.

Vi oplever naturen sammen med børnene. F.eks. undersøger vi dyrelivet under en sten, dyrelivet i bækken og på det lave vand ved stranden. Vi fanger krabber på høfderne med muslinger bundet i en snor og ser krabberne løbe om kap på stranden. Vi undersøger blomster, ser uglegylp, dyrespor... Vi lægger mærke til, at stenene på stranden er forskellige og jorden ikke er ens i hele skoven.

Vi oplever de skiftende årstider, - vind og vejr.

Vi arrangerer ture og aktiviteter i samarbejde med naturcenter Ørnereden, et par gange om året.

Børnene skal have forståelse for naturens kredsløb. Børnene får erfaring med udviklingen fra frø til plante, når vi f.eks. sår karse og blomster i naturværkstedet. I skoven ser vi på, hvordan træer sår sig selv, springer ud og visner om efteråret. Vi iagttager, hvordan dyrene spiser hinanden: solsorten spiser regnormen, og hvordan et dyr har været i gang med at spise et andet: den døde måge med tydelige spor efter at være blevet delvist ædt af en ræv. Ved "Fiskerne" ser vi fangede fisk, som fiskeren renser, hvorefter indvoldene bliver kastet ud over havet som føde til de glubske måger. Vi finder døde dyr i skoven og begraver dem og ser på skeletter af døde dyr.

Børnene får et naturligt forhold til liv og død, f.eks. ved at iagttage dyrenes adfærd om foråret, hvor de parrer sig og får unger og døden møder vi året rundt i skoven.

Vi samler bær, frugter og planter som kan spises. Vi laver marmelade og bruger råvarerne i smagsprøver som tilberedes på bålet, f.eks. skvalderkålsfrikadeller og brændenælde pandekager. I naturværkstedet anvender vi de indsamlede ting i aktiviteter.

Personalet er rollemodeller for, hvordan vi opholder os i naturen. Vi lærer børnene, at vi må fælde vor egen pil, men ikke træer i skoven. Vi lærer børnene at vise respekt for dyr, planter og svampe, så skoven er smuk og spændende også for de næste besøgende. Børnene lærer at rydde op efter sig. Når vi på ture i skoven har spist madpakken, skal papiret i madkassen igen og med hjem. Spises madpakken i

den "store skov" må børnene gerne begrave æbleskrog og andet forgængeligt organisk under bladene i skovbunden, fordi det omsættes i naturen.

C. Barnets alsidige, personlige og sociale udvikling.

De grundlæggende værdier i vores børnehave skaber fundamentet for barnets alsidige og personlige udvikling. Udviklingen forudsætter en lydhør og medlevende omverden, som på en gang vil barnet noget - og samtidig anerkender og involverer sig i barnets engagementer i verden. I dette sociale fællesskab udvikles barnets personlighed over tid.

MÅLENE er, at

1. Barnet skal føle sig anerkendt og respekteret i børnehaven.
2. Barnet skal opleve sig betydningsfuld og vigtig i en legegruppe.
3. Barnet skal opleve tryghed og tillid i sine relationer til både voksne og andre børn i et dagtilbud uden mobning og drillerier, og hvor ingen holdes udenfor.
4. Barnets individualitet og selvstændighed skal understøttes samt dets evne til at indgå i forpligtende fællesskaber.
5. Barnet skal føle sig som deltager og medskaber af fællesskabet i børnehaven.
6. Barnet skal opleve at være medbestemmende, at indgå i, og erfare en demokratisk proces.

1. Barnet skal føle sig anerkendt og respekteret i børnehaven.

Det er vigtigt, at de voksne i børnehaven gør sig umage for at lære barnets personlighed at kende. Dette medfører, at vi behandler børnene forskelligt og tager særlige hensyn til det enkelte barn i hverdagen. F.eks. tager det barn i hånden, der er bange i den mørke skov. Sørger for at barnet, der er startet i børnehaven, får sin bamse med.

Alle børn har brug for anerkendelse. Når vi f.eks. ser et barn hjælpe et mindre barn rygsækken på, kommenterer vi det: "Det er dejligt, at du hjælper hende med at tage rygsækken på".

Barnets motiver og intentioner tages alvorligt. Også selv om barnet ikke opnår det, det ønsker. F.eks. et barn vil gerne med på en strandtur og bliver ked af det, da dette ikke er muligt. Vi giver udtryk for, at vi kan se, at han er ked af det, anerkender hans følelser, men ændrer nødvendigvis ikke beslutningen.

2. Barnet skal opleve sig betydningsfuld og vigtig i en legegruppe.

Børnenes egen leg prioriteres højt i børnehaven.

Når børn leger, får de mulighed for at udtrykke deres tanker, følelser og fantasi.

De lærer at gå på kompromis, at organisere og strukturere.

Ved at lege med hinanden udvikler børnene sociale kompetencer, - færdigheder der sætter dem i stand til at begå sig blandt andre.

Legen er den eneste aktivitet, hvor børnene er helt selvbestemmende, og det er de voksnes rolle at skabe de bedst mulige betingelser for, at legen kan udfolde sig.

Skovens størrelse, ro og fred giver børnene mange muligheder for at lege uforstyrret.

Vi planlægger dagen, så der er god tid til at lege, sådan at legen får et forløb med så få afbrydelser som muligt.

Gennem legen opstår børnenes venskaber.

Vi oplever ofte, at børnene får stærke og nære venskaber i børnehaven. Venskaberne har stor betydning for børnene, og det er vigtigt, at de voksne viser respekt for, at børn har tætte og

betydningsfulde relationer til hinanden. Hvis børnene f.eks. har knyttet et venskab på tværs af de 2 grupper, giver vi mulighed for, at børnene kan komme med hinanden på tur og holde hjemmedag i Klostergade sammen. Vi opfordrer forældrene til, at børnene kommer på besøg hos hinanden. I børnenes lege og samvær med hinanden opstår konflikter. Det er en naturlig og vigtig erfaring for børnene at indgå i konflikter, hvor de efterhånden lærer at klare sig på egne præmisser.

3. Barnet skal opleve tryghed og tillid i sine relationer til både voksne og andre børn i et dagtilbud uden mobning og drillerier, og hvor ingen holdes udenfor.

Personalet er opmærksomt på, hvilke typer legerelationer, det enkelte barn indgår i. Det har afgørende betydning for barnets personlighedsdannelse, at legerelationerne giver barnet positive udviklingsmuligheder. De voksne har ansvaret for at skabe en kultur, som modarbejder mobning og drilleri. Børnene skal mærke, at den voksne tager ansvar for samværet og for handlingerne i børnegruppen, f.eks. ved at være tydelig omkring, hvordan vi her i børnehaven, vil have, at tingene skal fungere. Den voksne skal fremstå med naturlig autoritet.

4. Barnets individualitet og selvstændighed skal understøttes og dets evne til at indgå i forpligtende fællesskaber.

Personalet anerkender børnene, så deres selvværd styrkes. Vi bekræfter børnenes personlighed, f.eks. ved at anerkende følelser, som børnene giver udtryk for: glæde, vrede, sorg skuffelse, begejstring.

Vi understøtter børnene i evnen til at sige til og fra. De bestemmer selv, hvem de vil have med i deres leg. De skal ikke lade sig dirigere med. F.eks.: et barn snyder foran en anden i køen, og barnet reagerer ikke. Vi spørger: "Er det i orden, at han går ind foran dig?"

Når børnene er i konflikt med hinanden, er det vigtigt, at vi træder til i den udstrækning, barnet har brug for det. Vores rolle er at give dem redskaber til at løse deres uoverensstemmelser selv. Der er stor forskel på, hvad en treårig og hvad en femårig magter. Vi hjælper børnene med at undersøge, hvilke følelser der er på spil i konflikten og sætte ord på disse. Vi viser dem forskellige måder at løse en konflikt, f.eks. at alle parter skal høres og komme med løsningsforslag.

Gennem konfliktløsning lærer børn at gå på kompromis, at situationer kan opleves forskelligt og at kunne rumme uenigheder. Vi presser ikke børn til at sige undskyld.

Vi hjælper børnene med at få øje på andres behov og følelser. F.eks. et barn bliver ved med at tage en andens kasket. Vi spørger "Se på x, ser hun ud til at have det sjovt?"

Vi viser børnene fællesskabets normer og regler, f.eks. ved at lære dem ikke at afbryde, når et andet barn fortæller i rundkredsen. Unklade at råbe efter folk vi møder i skoven eller i bybussen.

Ved samlinger får børnene mulighed for at være aktive og deltagende. Vi arbejder med fællesrettet opmærksomhed. Vi støtter barnet i at udtrykke sig, og i at lytte når andre fortæller.

Vi viser børnene vigtigheden af at være en del af en gruppe. At vi kan noget sammen, som vi ikke kan alene. F.eks. ved at flytte en stor træstamme sammen, eller at sammenspil er forudsætningen for at score, når vi spiller fodbold med de store børn.

For at styrke barnets nysgerrighed er det vigtigt, at den voksne viser sin egen nysgerrighed, er inspirerende og begejstret. F.eks. ved at den voksne viser børnene naturens drama: en flue bliver fanget i edderkoppens spind, og edderkoppen spinder byttet ind.

Barnets fantasi styrkes ved lege i skoven. De "gamle" børn viser vejen: "Hvad kan man bruge sten og pinde til?" - den store træstub i skoven er f.eks. et skib.

5 og 6. Barnet skal føle sig som deltager og medskaber af fællesskabet i børnehaven og barnet skal opleve at være medbestemmende, at indgå i, og erfare en demokratisk proces.

Vi giver børnene mulighed for at være medbestemmende i, for dem, overskuelige sammenhænge. F.eks. ved valg af ture, aktiviteter osv.

Børnenes medbestemmelse øges i takt med deres alder/udvikling.

Barnet skal opleve, at det har betydning at sige sin mening, og at det måske kan ændre på en beslutning.

At børnene gennem dialog og forhandling kan ændre beslutninger. Vi har en regel om, at børnene skal være ude af hytten, når de voksne holder pauser. F.eks. tre store drenge forhandler sig til at blive inde, hvis de selv klarer oprydningen.

At praktisere demokrati indebærer også at mindretallet tilgodeses. Det gør vi f.eks., når børnene stemmer, om de vil til stranden eller til dyrehaven. Selvom flertallet vil til stranden i dag, aftaler vi, at tage til dyrehaven i morgen for at mindretallet bliver hørt.

Accept af forskellige holdninger. Børnene skal øve sig i at respektere, at andre kan have en anden mening om tingene. Børnene skal kunne rumme uenighed.

D. Sprog

MÅLENE er, at

1. Barnet skal have lyst til at udtrykke sig verbalt.
2. Barnet skal udvikle sit sprog.
3. Barnets kommunikative evner skal styrkes.
4. Sproget skal udvikles for at styrke de personlige kompetencer.
5. Barnet skal udtrykke sig gennem kropssprog og mimik og skal kunne aflæse andres.

1. Barnet skal have lyst til at udtrykke sig verbalt.

For at barnet kan udvikle sig sprogligt, er det vigtigt, at vi i børnehaven skaber nogle rammer, hvor det er muligt for det enkelte barn at udtrykke sig i fred og ro, og hvor barnet får en oplevelse af at det er betydningsfuldt, at det ytrer sig. Der skal være en oplevelse af, at vi ikke har travlt, - men derimod har god tid. Det sker f.eks., når vi om eftermiddagen samles gruppevis, dels på "Birkestedet" og dels på "De fire årstider". Her sidder vi i rundkreds og snakker og lytter til hinanden. Vi støtter barnet i at udtrykke sig, og i at lytte når andre fortæller.

I dagligdagen er en voksen ofte sammen med en mindre gruppe børn, f.eks. når vi spiser vore madpakker, laver en aktivitet eller går på en oplevelsestur. Nærværet i en lille gruppe understøtter den sproglige udvikling og lysten til at udtrykke sig. Når vi kører til og fra skoven, tager den voksne initiativ til dialog med barnet, som sidder ved siden af. Sprog er kommunikation, og derfor er det vigtigt, at den voksne også har noget "på hjerte" og selv fortæller noget. Den voksne spørger og er interesseret i det, der fortælles.

Barnets sproglige opmærksomhed og koncentration bliver også styrket, når vi arbejder med at skabe og fastholde fokus i en gruppe. F.eks. når vi læser op eller fortæller en historie, har samtaler i rundkredsen eller deltager i legen. Rytmiik og sang er også med til at træne opmærksomhed og fokusering.

2. Barnet skal udvikle sit sprog.

Barnets ordforråd skal udvikles, styrkes og nuanceres. Den voksne skal igennem dagligdagens aktiviteter beskrive og udtrykke sig nuanceret og malerisk, så børnenes ordforråd styrkes. Den voksne bygger videre på barnets udtryk, så sproget nuanceres f.eks.: Barnet siger om madpakken: "Det er ulækkert". Den voksne siger: " Du kan bare sige, at du ikke kan lide det". Barnets sprog stimuleres ved, at den voksne benævner og italesætter verden omkring sig, f.eks.: "først tager du det ene ben ned i flyverdragten", "du tager højre fod ned i skoen".

Barnet skal gennem sin tid i børnehaven stifte bekendtskab med et alsidigt udvalg af børnelitteratur. I musikaktiviteten støttes og udvikles børnenes begreber som op og ned, stor og lille, farver, årstider osv. Der bliver sunget og spillet hurtigt, langsomt, højt og stille. Høje og dybe toner afprøves ligeledes.

Børnenes sproglige kreativitet og nysgerrighed stimuleres, når de finder på nye navne til steder og personer, finder på nye ord og digter egne rim og remser; f.eks. om pædagogen Erika: "Erika fra Berika, kommer fra Amerika".

Barnet skal have mulighed for at eksperimentere med forskellige sproglige udtryksformer f.eks. pjattesnak, rim og remser ved at de voksne leger med sproget f.eks. i garderoben: "Tag din gamle flyverdragt på, og lad bare huen stå ". De voksne leger rimelege med børnene, og i musikaktiviteten opfordres børnene til at digte med på sangene. Børnene synger spontane sange om det, de gør, og det de tænker på.

3. Barnets kommunikative evner skal styrkes.

Barnet skal lære at genfortælle oplevelser og historier. De voksne opfordrer børnene til at fortælle om livet uden for børnehaven og om hændelser fra dagen. Børnene "læser" bøger, som de kender i forvejen, sammen med de voksne.

De voksne støtter og udvikler barnets interesse for skriftsprog. Børnene motiveres til at skrive deres eget navn, og personalet nedskriver børnenes tekst på deres tegninger. De voksne følger børnenes initiativer, når de interesserer sig for bogstaver og tal, og hjælper dem f.eks. med at skrive et andet barns navn.

Børnene tilegner sig viden gennem sproget, når de voksne læser op, og f.eks. fortæller ud fra naturbøger. På en tur i skoven hører vi spætten. Den voksne fortæller om den, og hjemme finder vi spætten i fuglebogen. Med udgangspunkt i de daglige aktiviteter formidler den voksne viden til børnene. F.eks. Når vi har indianerprojekt, får børnene viden om indianernes levevis.

4. Sproget skal udvikles for at styrke de personlige kompetencer.

I takt med at sproget udvikles, skal barnets personlige kompetencer også udvikle sig. Dette sker i børnenes indbyrdes leg og i relationer, som personalet er en del af. Barnet skal kunne skabe kontakt og dialog i legen. Barnet skal kunne give udtryk for ønsker og behov og egne grænser i legen. Det skal f.eks. trække sig sprogligt ud af en leg, når det ikke vil mere eller kunne bede kammeraten holde op med at drille. Barnet skal lære, at løse konflikter ved at bruge sproget. Den voksne reflekterer sprogligt sammen med barnet for at opnå større selvindsigt hos barnet. F.eks. blev du mest ked af det, eller blev du mest gal? Den voksne hjælper barnet med at skabe sproglig strategi til at få kontakt dvs. at få lov til at være med i en leg og sproglig strategi til løsning af konflikter. (Se i øvrigt afsnittet om personlige og sociale kompetencer.)

Barnet skal udvikle et sprog, så det kan "begå" sig i forskellige sociale kontekster. F.eks. man kommenterer ikke menneskers udseende på gaden, opfører sig som gæst ved besøg på brandstation og beder andre flytte sig, så man kan komme til sine ting i garderoben.

5. Barnet skal udtrykke sig gennem kropssprog og mimik og skal kunne aflæse andres.

Børnene lærer gennem musik, sang og rytmik at udtrykke sig sprogligt og kropsligt. I musik synger og danser vi. Vi mimer til sange og lege, og er dyr, hekse og klovne. Vi lader som om, vi er f.eks. glade, bange, vrede. I hopperummet iagttager børnene sig selv, når de danser. I konfliktsituationer øver vi børnene i at kunne aflæse, hvordan kammeraten ser ud og måske har det. De voksne er rollemodeller for børnene også på det kropslige plan, f.eks. på den måde de gestikulerer.

E. Kulturelle udtryksformer og værdier

MÅLENE er, at

1. barnet tilegner sig kulturelle værdier, så barnet får erfaring og viden om livet omkring sig.
2. barnet deltager i aktiviteter, hvor det via sanserne kan udfolde sine kreative og kunstneriske evner.

1. Barnet tilegner sig kulturelle værdier, så barnet får erfaring og viden om livet omkring sig.

Et humanistisk menneskesyn formidles af de voksne. I dagligdagen i skoven møder vi livets begyndelse og dets afslutning, kriser og glæder.

Vi holder fast i traditioner, som hører højtiderne til. Vi afholder fastelavnsfest, kirkegang og efterfølgende julefrokost for børn og voksne, julefest med juletræ og julemand for børn, forældre og personale, sommerfest for alle med et farvel til alle skolebørnene.

Vi fastholder aktiviteter som hører årstiderne og højtiderne til. Vi binder blomsterkrans og presser blomster om sommeren, sylter bær om efteråret, laver juledekorationer, serverer julemad, spiser fastelavnsboller og "slår katten af tønden", synger "Der har været en lille påskehare" osv.

Vi synger gamle danske sange og leger gamle lege med børnene. F.eks. "Kom hjem alle mine kyllinger".

I løbet af året besøger vi Moesgård Museum eller Naturhistorisk Museum. Vi bestræber os på at se mindst en teaterforestilling om året og er i øvrigt opmærksomme på børnerelaterede arrangementer i Århus, som f.eks. børnekulturuge. Det skal her tilføjes at det kræver mange personaleresurser at færdes i byens trafik med mindre børn, og det i sig selv sætter sine begrænsninger

Vores oplevelse er dog at børnene i Skovtrolden ofte deltager i kulturelle aktiviteter med deres forældre, og dermed vurderer vi at de er kulturelt "mættede"

Vi besøger fiskerne ved havet, og får et lille indblik i et gammelt håndværk. Vi går på biblioteket for at låne bøger.

En gang om året laver vi et større projekt f.eks. et indianertema, hvor vi laver dragter, bue & pil, går på bisonjagt og danser regndans.

2. Barnet deltager i aktiviteter, hvor det via sanserne kan udfolde sine kreative og kunstneriske evner.

Børn og voksne digter historier sammen f.eks. ved samlingen om eftermiddagen.

Børn og voksne indsamler naturmaterialer, som bruges til kreative aktiviteter.

Børnene bliver præsenteret for mange forskellige materialer, de kan udtrykke sig med.

Børnene synger, danser og spiller på instrumenter. Se temaet om sprog.

4. Dokumentation og evaluering

I børnehaven Skovtrolden har vi altid dokumenteret og evalueret vores pædagogiske arbejde. Det nye for os er, den systematik hvormed læreplanerne skal evalueres. Vi skal derfor have en oversigt over hvilke former for dokumentation, der skal indsamles, og hvordan disse skal bruges i evalueringen, inden vi går i gang med et indsatsområde.

Dokumentation

Vi anvender mange forskellige måder til at dokumentere det pædagogiske arbejde. Valget af dokumentationsform afhænger af, hvad vi vil dokumentere, hvorfor og til hvem.

Visuel:

Foto fra dagligdagen, - aktiviteter, ture.

Videoptagelse.

Udstillinger: svampeudstilling, aftryk af bark på forskellige træer.

Børnenes egne produkter: f.eks. tegninger, snittede knive.

Indsamlede ting fra strand eller skov.

Billedcollage til børnene der skal i skole.

Fødselsdagsmapper med tegninger og fotos.

Skriftlig:

Informationsmateriale til nye forældre om vores dagligdag og pædagogik.

Nyhedsbrev til forældrene en gang om måneden.

Nedskrevne observationer, praksisfortællinger og beskrivelse af børn til brug ved samtaler med forældre.

Ugeskema med plan om aktiviteter og ture.

Matrix-skema f.eks. til dokumentation af kvantitative forandringer.

Mundtlig:

Refleksion sammen med børnene, når vi sidder i rundkredsen i skoven.

Mundtlig overlevering til forældrene, f.eks. når de henter deres barn.

Praksisfortællinger.

Den faglige diskussion i personalegruppen. Den interne overlevering af observationer og iagttagelser.

Se eksempel på dokumentationsmetode afprøvet på delmål vedr. håndhygiejne under afsnit 4 A om Krop og Bevægelse.

Evaluering

Formålet med evalueringen er først og fremmest en kontrol af læreplanens gennemførelse. Har vi gennemført det, som vi har planlagt og fik børnene det forventede udbytte af vores indsats.

Vi har valgt SMTTE - modellen, som evalueringsredskab, fordi den også er en procesmodel. Vi har ved midtvejsevalueringen på de første indsatsområder i marts afprøvet modellen og

5. Principper og værdier i samarbejdet med forældre og bestyrelse

Skovtrolden vil i et åbent og ærligt samarbejde med forældrene tilgodese, at barnet får en god og tryk opvækst i børnehaven.

- Samarbejdet med forældrene bygger på dialog, - hvor respekt, tillid og åbenhed er centrale begreber.
- Kravene og forventningerne til personale og til forældre skal være tydelige.
- Det pædagogiske personale er lyttende og nærværende.

Forældrene skal altid føle sig velkommen i Skovtrolden. Stemningen i huset er lys og positiv. Menneskeligt fremstår personalet som værende meget forskellige, og denne forskellighed bliver brugt positivt i det pædagogiske arbejde. Evnen til at være humoristisk eller til at kunne skabe miljø kan få "detaljen eller verden til at bevæge sig". I pædagogisk henseende fremstår vi som en samlet gruppe.

Information.

Vi forventer, at forældrene løbende informerer os om barnets trivsel hjemme, specielle egenskaber, forhold vi skal være opmærksomme på osv.

Vi skal være aktive i forældresamarbejdet. Ansvar for formidlingen af børnenes liv i institutionen til forældrene ligger hos os.

Det er vores pligt, at fortælle forældrene om positive oplevelser og situationer fra hverdagen i skoven, som barnet har været en del af.

I samarbejdet med forældrene skal vi informere om vores arbejde med det enkelte barn og begrunde vores handlinger i relationen til barnet.

Vi har pligt til at reagere over for forældrene, hvis vi er bekymrede for barnets trivsel i institutionen. (Se proceduremappen)

I forbindelse med at børnene starter i børnehaven beder vi forældrene om en samtale. Her fortæller vi om vores erfaringer med det at skifte fra vuggestue og dagpleje til en skovbørnehave, og forældrene giver personalet indblik i deres syn på barnet.

I februar/marts tilbyder vi samtaler til alle forældre. Nogle af de kommende skolebørns forældre foretrækker dog den sidste samtale placeret i november måned af hensyn til usikkerhed om barnets skolestart.

Inden barnet starter i institutionen, modtager forældrene et skriftligt informationsmateriale.

Hver måned skriver vi et nyhedsbrev, der omdeles til alle forældre.

Traditioner i forældresamarbejdet.

Der afholdes 2 forældremøder om året. I marts måned står personalet for et møde med pædagogisk indhold, og i september måned er det bestyrelsen, som sætter sit arbejde til debat. Inden dette møde er der et informationsmøde for forældre til de børn, der lige er startet i børnehaven.

I juni måned er der sommerfest, hvor der tages afsked med de børn, som skal starte i skole. Skolebørnenes forældre står som arrangører af festen i samarbejde med personalet. I december måned er der julefest i skoven.

I maj og oktober måned afholdes arbejdsdage i børnehaven, hvis der er behov. I maj bliver hytten gjort forårssklar inde og ude. Der ryddes op, fejes, sås og der udføres større og mindre reparationsopgaver. Det samme sker i Klostergade om efteråret.

6. Ledelse

Århus Kommunes ledelsespolitik:

Der forventes, at ledere i Århus Kommune skal kunne:

- Sætte mål og skabe resultater
- Formulere klare og prioriterede krav til den enkelte medarbejder
- Bidrage aktivt til et godt informationsniveau
- Skabe synlighed i beslutninger og sikre opfølgning
- Tage initiativer, som udvikler arbejdspladsen
- Give plads til nytænkning og give medarbejderne indflydelse på deres egen arbejdssituation
- Inspirere, støtte og opmuntre medarbejderne til udvikling af personlige og faglige kompetencer
- Sikre udvikling af egne kompetencer
- Benytte sig aktivt af de ledelsesredskaber, der er til rådighed. Det er bl.a. medarbejderudviklingssamtaler, sygesamtaler og arbejdsklimamålinger

Skovtrolden er en lille institution, hvilket betyder, at leder og souschef er en del af det pædagogiske arbejde med børnene. Vi har derfor kendskab til personalets daglige arbejde, udfordringer og dilemmaer. Vi kommer ikke med skrivebordsløsninger, men har fingrene i jorden.

Vi ønsker at fremstå som en åben og tillidsskabende ledelse, som i dagligdagen er med til at skabe et godt arbejdsklima.

Vi skal være troværdige og uden skjulte dagsordener.

Med lydhørhed og åbenhed ønsker vi, at give mulighed for at den enkelte medarbejder kan ændre den pædagogiske praksis gennem dialog og argumentation.

Det er endvidere væsentligt, at den enkelte medarbejder får anerkendelse for sin arbejdsindsats i børnehaven.

Vi mener, at leder og souschef ikke kan lede alene. God ledelse i en daginstitution kræver, at alle medarbejdere inddrages i ledelsesprocessen, så alle på forskellig måde, kan bidrage til institutionens udvikling og daglige virke.

Ledelsen har det overordnede ansvar for den pædagogiske udvikling i børnehaven. Vi skal sørge for, at processen holdes i gang og give plads til, at den enkelte medarbejders faglighed og ekspertise vedligeholdes og udvikles.

7. Personalesamarbejde

Personalegruppen i Skovtrolden har i fællesskab fundet frem til følgende mål og værdier, som vi prioriterer i vores samarbejde.

Vi finder det væsentligt for vores pædagogiske arbejde omkring det enkelte barn, at der er et højt informationsniveau imellem det pædagogiske personale. I en skovbørnehave er der mange praktiske gøremål. For at give ro til det pædagogiske arbejde er det vigtigt at disse gøremål fungerer. Dette fordrer et højt informationsniveau og kommunikationsniveau. Denne information foregår bl.a. gennem personalemøder, stuemøder, den "sorte bog", årsplaner.

Vi prioriterer den faglige udvikling højt i børnehaven. Dette gør vi bl.a. ved at afholde 3 pædagogiske dage om året, hvor den faglige diskussion kan udfolde sig. Efterfølgende udarbejdes et skriftligt materiale, som skal være med til at sikre, at de fælles holdninger og beslutninger implementeres i dagligdagen.

Det pædagogisk uddannede personale har i år 2000 været på efteruddannelse i 3 mdr. sammen med 14 andre personalegrupper i Århus Kommune. Dette samarbejde fortsætter med 1 uges årlig kursus for pædagogerne i januar måned. Disse kurser er med til at højne vores fælles faglige niveau og udvikling af praksis i relation til den samfundsmæssige forandring og udvikling.

Det er vigtigt for personalet i Skovtrolden, at samarbejdet foregår i et åbent diskussionsmiljø, hvor alle bliver hørt. Stemningen på møderne skal være præget af ligeværdige dialoger, og vi forventer, at alle bidrager til diskussionerne og tager initiativ til, at de fælles beslutninger følges op i dagligdagen.

Forudsætningen for et godt personalesamarbejde er endvidere en fælles forståelse af opgaverne i børnehaven og en accept af, at disse opgaver kan løses på forskellige måder. At der er en rummelighed for forskellige handlemåder, når disse ikke er i strid med de fælles mål.

Endvidere er vores erfaring, at det giver tryghed og overskud i dagligdagen, at vi altid bakker hinanden op, "løfter i flok" og er indbyrdes loyale. Evt. uenigheder drøftes ikke i den aktuelle situation, men på et andet tidspunkt.

Vi vil bestræbe os på, at der er en god balance mellem vores visioner, og hvad vi forventer af hinanden på den ene side og den "virkelige" virkelighed på den anden side. At vores ambitionsniveau er realistisk, så vi når vores mål og kan nyde frugterne af vores arbejde.

Det er vigtigt for udviklingen af den pædagogiske kvalitet, at alle i personalegruppen kan få tilbagemelding vedr. egen indsats i det fælles pædagogiske arbejde. Vi ønsker en samarbejdskultur, hvor ris, ros og konstruktiv kritik skal være en naturlig del af hverdagen.

De indbyrdes relationer i personalegruppen, f.eks. accepten af hinanden, den indbyrdes kommunikation er forbilleder for livet i børnehøjde, og har derfor direkte og indirekte betydning for det pædagogiske arbejde.

Skovtrolden har en nedskrevet rygepolitik. Vi henviser til børnehavens proceduremappe.

8. Samarbejdspartnere

I børnehaven Skovtrolden har vi mange samarbejdspartnere.

Omkring det enkelte barn samarbejder vi med talepædagog og psykolog gennem PPR.

I andre tilfælde er det familieafdelingernes socialrådgivere og børnelæger, som barnet er henvist til.

På lederplan findes der et områdeledernetværk, som afholder møder ca. 5 gange årligt. Her drøftes emner, som knytter sig til lokalområdet og ledelsesproblematikker generelt.

Derudover deltager vi i distriktssamarbejdet i Samsøgade skoledistrikt, som bl.a. arbejder med overgangen fra børnehave til skole. I dette regi ligger nu også en stor opgave omkring udsatte børn og unge, som er besluttet i byrådet. I den forbindelse er der opstillet mål for alle børnehaver i området. (Se proceduremappen.)

Da vi er en skovbørnehave, har vi et forum med andre skovbørnehaver og naturinstitutioner.

Med udgangspunkt i rotationsprojektet i år 2000, har alle de pædagogiske uddannede personaler i børnehaven en netværksgruppe, som mødes ca. 2 gange årligt foruden kursusugen i januar. Disse grupper arrangerer temadage og erfaringsudveksler på pædagogplan.

Gennem vores tilknytning til Kfum's sociale arbejde i Danmark, har vi samarbejde med de øvrige daginstitutioner under samme paraply. Dette samarbejde foregår på ledelsesplan, vi afholder 2 årlige møder, et ledelseskursus og et ledertræf for hele organisationen.

I det daglige samarbejde arbejder vi med pladsanvisningen, og de pædagogiske konsulenter, hvis der opstår situationer, som vi skal have særlig rådgivning omkring.

Alt i alt er der på ledelsesplan mange møder at gå til, derfor har leder og souschef delt denne opgave.

9. Bilag

KFUM's skovbørnehave Skovtrolden
Klostergade 37
8000 Århus C

Bestyrelsen i skovbørnehaven Skovtrolden har hermed godkendt børnehavens læreplan på bestyrelsesmøde den 7. juni 2006.

Venlig hilsen bestyrelsen i Skovtrolden

Vera Hareskov - bestyrelsesformand